

Smrt fašizmu -

svobodo narodu!

POROČILNICE

PRIMORSKA IZDAJA

INFORMACIJSKI VESTNIK OSVOBODILNE FRONTE

Leto V. številka 6

15. maja 1944

Cena 2.- Liri

PRIMORSKI SLOVENCİ IN SLOVENKE!

Odkar je najvišje predstavništvo narodov Jugoslavije - AVNOJ - na svojem drugem zasedanju potrdil priključitev Slovenskega Primorja in Slovenske Benečije k novi Jugoslaviji, stoji pred nami dolžnost, da pričnemo skupaj z ostalimi jugoslovanskimi brati tej novi državi graditi neporušne temelje v obliko sledno demokratičnih, ljudskih oblastvenih ustanov tudi v naši pokrajini.

S tem namenom je Slovensko Narodno Osvobodilni Svet na svojem prvem zasedanju razpisal volitve v Krajevne narodno osvobodilne odbore in Okrajne narodno osvobodilne skupščine za vse osvobojeno slovensko ozemlje, torej tudi za Slovensko Primorje; s tem namenom je Pokrajinski odbor na podlagi omenjenega razpisa določil, da se od 15. maja do 15. junija t.l. take volitve izvrše na vsem osvobojenem primorskem slovenskem ozemlju.

Ko torej mi, Primorski Slovenci, volimo po novem, dosledno demokratičnem volivnem redu Krajevne narodno osvobodilne odbore in Okrajne narodno osvobodilne skupščine,

glasujemo za Jugoslavijo,

glasujemo za njeno demokratično, federativno, skratka pravično ureditev,

glasujemo torej za veliko in trdno narodno državo, varen dom vseh Jugoslovancev,

glasujemo za pravice ljudstva, ki jih varuje demokratičnost ustanov nove Jugoslavije,

glasujemo za svobodo vere in prepričanja, ki jo jamčijo zakoni nove Jugoslavije,

glasujemo za neizprosni boj proti nemškim okupatorjem in za njihovo uničenje,

glasujemo proti narodnim izdajalcem, podlim pomočnikom krvnikov našega naroda.

Ko volimo mi, primorski Slovenci, svoje nove Krajevno narodno osvobodilne odbore in Okrajne narodno osvobodilne skupščine,

gradimo slovenski in jugoslovansko narodno oblast na naših tleh.

Zato moramo v svoje Krajevne narodno osvobodilne odbore in Okrajne narodno osvobodilne skupščine voliti trdne Slovence, zveste sinove našega naroda, krepke borce za dokončno osvoboditev vse Jugoslavije

PRIMORSKI SLOVENCİ IN SLOVENKE!

Z našo enotnostjo in visoko narodno zavestjo ter borbenostjo se bomo pri volitvah izkazali za zveste in naših bratov onstran stare meje vredne državlja-

ne nove, nočne, velike Titove Jugoslavije!

za:

Pokrajinski odbor

Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Slovensko Primorje

Predsednik:

FRANCE BEVK, l.r.

Podpredsednik:

DR. JOŽA VILFAN, l.r.

Članik:

TOMAZ BREJC, l.r.

V pravem trenutku

Volitve v Krajevne narodno osvobodilne odbore in Okrajne narodno osvobodilne skupščine se bodo vršile po že osvobojenih predelih Titovi Jugoslaviji dokončno priključene Primorske v pravem trenutku.

Predsedstvo AVNOJ-a je imenovalo v začetku aprila Janka Premrla - Vojka za narodnega heroja. Glavno poveljstvo narodno osvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije pa je ob triletnici ustanovitve podelilo dosednji 18. narodno osvobodilni brigadi "Soški", ki jo sestavljajo po večini naši fantje in ki operira predvsem na našem ozemlju, naziv udarna brigada "Bazoviška".

Narodni heroj Vojko in narodno osvobodilna udarna brigada "Bazoviška" nam na zunaj kažeta, kako borba Osvobodilne fronte tudi na Primorskem poganja iz domačih tal in kako je samo nadaljevanje in stopnjevanje domačega borbenega izročila. Ko pojdemo za volitve in se bomo poslužili pravice svobodnih jugoslovanskih državljanov, bomo storili to s ponosno zavestjo, da smo do pravice prišli tudi z našimi žrtvami, s takim junaštvom, kot ga za sedaj za tisoče drugih predstavlja Vojko, da smo svobodo priborili in nismo čakali, da nam jo kdo prinese, da smo to rej tako ravnali, kakor so nas učili bazoviški junaki. Zato so volitve ob pravem času.

Obenem, ko Primorci rastemo z Vojkom ob junaške brate od onstran stare meje in nam "Bazoviška" priča, da zvesto izpolnjujemo testament Bidovca in tovarišev, pa se nekaj tistih belogardistov in "sredinci", ki so se razkrinkali kot navadni plavogardisti, pogrezajo v najbolj ogabno zločinstvo. Domožgalske tolpe skupaj z nemškimi banditi požigajo naše vasi in pobijajo nedolžne ljudi, po drugi strani pa "Črna roka" - taka je najnovejša firma plavih "junakov" - skuša tolo vajsko pobijati naše aktiviste. Oboji so res gospodarja vredni hlapci najhujšega zločinca svetovne zgodovine Hitlerja, njegovih SS in Gestapa.

Ponavljja se pri nas izkušnja iz drugih pokrajin Slovenije in Jugoslavije. Čimbolj naše narodno osvobodilno gibanje uresničuje vse, k čemur smo od nekdaj vsi hoteli priti in za kar so naši najboljši dali življenje, tembolj izražajone si domači nesprotniki vse, kar je bilo slabega v naši preteklosti. Skvadristični izrodki, prodani podeštaji, strahopetni kimalci, ki so v strahu za skledo leče bili pripravljeni na vsako službo fašistom - to so predniki naše beloplave garde. Tudi mi Primorci se očistujemo. Kar je bilo suženjske navlake - popušcanja in udejavanja zaradi golega življenja in sibičnih skrbi za samega sebe - odpade. V ko mur pa prevladuje naša zla preteklost, ta danes izgublja še tisto trohico pošte nja, ki mu je prej očitala in se sprevrča v navadnega zločinca, v hitlerjanskega rablja.

Volitve se torej vrše tudi ob času, ko se vrši zadnje ločevanje med tem kar

je bilo dobrega in plemenitega v naši preteklosti, - slabega in suženjskega in kar danes s Hitlerjem vred drvi v prepad. Tudi zato so volitve prišle ob pravem času.

Volitve, ki so po eni strani utrditev jugoslovanske državne oblasti na naši zemlji, morajo biti po drugi strani temeljit obračun z našimi narodnimi izdajalci in z vso strahopetno preteklostjo, ki se še skriva po kotih s sebičnostjo in samopašjem. Volili bomo tovariše in tovarišice, ki so zvesto vdani naši narodno osvobodilni borbi in ki nam dajejo jamstva, da bodo naloge, ki stoje pred temi odbori in skupščinami - ne v zadnji vrsti temeljita organizacija preskrbe žrtev narodno osvobodilne borbe in preskrba civilne prehrane sploh - opravljati z vsem ognjem, z iznajdljivostjo in z zavestjo, da so samo izvrševalci volje svojega kraja.

Tako bomo zgradili odbore, ki bodo v vasi najtrdnjša opora vseh pridobitev naše borbe, ludni stražarji proti beloplavin agentom in borbene linije bojkota vsega, kar je okupatorjevega.

Dr. Joža Vilfan

PODPISUJMO NARODNO POSOJILO !

Stojimo pred zadnjimi najodločilnejšimi dogodki. Od njih izida je za dolgo dobo odvisna usoda nas vseh, zlasti nas Slovencev, ki smo bili doslej v zgodovini vedno drobiž, s katerim so veliki igralci plačali svoje izgube.

Prvič stojimo pred svetom kot narod, ki si je s krvjo najboljših sinov in hčera priboril pravico, da v zboru narodov, velikih in malih, povzdigne svoj glas in terja, kar mu gre. Vse to je bilo priborjeno za ceno ogromnih žrtev. Vsak naš partizan in aktivist je tvegall za ta veliki cilj vse do zadnjega, mnogo jih je žrtvovalo in mnogo jih vsak dan žrtvuje življenje.

Tak velik pokret pa zahteva poleg popolne predanosti ljudi še material - nih sredstev. Vzdrževanje in prehrana vojske, bolnice, tisk in tiskarno, tehnični aparat, radijske in telegrafске zveze s svetom - vse to postavlja vsak dan večje zahteve. Bolj ko rastemo, bolj ko preraščamo v svetovno politično areno, večje so iz dneva v dan naše potrebe.

Lakor smo z lastno močjo prisilili svet, da nas posluša, tako moramo tudi z lastnimi silami dograditi svoj dom. Nikogar drugega kot nas samij stvar je, ali ga bomo dogradili ali ne. Na tem ni nihče drug zainteresiran. Vsak skrbi za svojo hišo sam.

Če so naši najboljši sinovi in hčere žrtvovali in žrtvujejo za ta dom kri in življenje, bo pač vsakdo, ki se imenuje Slovenca, žrtvoval vsaj svoj denar. To je najmanj, kar moremo pričakovati od našega človeka, ki se zavdea, čigave matere otrok je.

Denarna "žrtev", pa naj si bo še tako velika, se niti z daleč ne more moriti z življenjsko žrtvijo, z žrtvovanjem krvi. Zlasti, če pomislimo, da denar vsak dan izgublja ne svoji vrednosti.

Naše narodna oblast danes ne zahteva samo denarnih žrtev, največ nudi obenem slehernemu zavednemu Slovencu možnost, da varno naloži svoje imetje, obenem pa s tem podpre naše delo za osvoboditev.

Posojilo svobode mora podpisati vsakdo, kdor se zaveda svojega slovenskega porekla. In podpisati ga mora v tisti višini, ki jo največ znore.

Vsi od bajtarja do graščaka, od delavca do tovarnarja, od študenta do intelektualca na najvišjem položaju, žene od delavke, kmetice in intelektualke do milijonarke, vsi so danes dolžni, da grodo na delo in agitirajo ter s svojim zgle-

dom odpirajo tekovanje v podpisovanju posojila svobode.

Vsak naj podpisuje po svojih močeh! Po izreku "Zrno do zrna pogača, kamen do kama - palača" je dobrodošlo tudi majhno posojilo tistega, ki več ne znore.

Kdor pa ima mnogo denarja, ga je dolžen dati narodu na razpolago zdaj, ko se odigrava zadnje razdobje našega osvobodilnega boja; vsakdo naj v najvažnejšem trenutku narodove zgodovine pokaže, da se zaveda, kje je njegovo mesto.

Zdaj je čas, da mobiliziramo vse svoje gnotne in žive sile.

Kakor mora vsak moški v vojsko, tako mora izročiti vsakdo svoj denar v podporo narodu.

Bazovica, sveta dedščina

(Ob krstu udarne brigade Bazovica.)

1.1930. stoji zapisano v najnovejši zgodovini primorskih Slovencev z zlatimi in krvavimi. Septembra meseca tega leta so svoja mlada dragocena življenja na Bazovici štirje mladi slovenski idealisti, predhodniki današnjega velikega partizanskega gibanja; Bidovec, Marušič, Valenčič in Miloš. Bili so ponosni, zavedni ljudje, pravi predhodniki današnjih dni.

Česa so bili obdolženi? Da so zbrali okrog sebe veliko število slovenske mladine, ki je bila pripravljena postaviti se fašistom po robu. Obdolženi so bili, da so to mladino organizirali k dejanjem, ki naj bi postala temeljni kamen našega upora. Obdolženi so bili nad vse junaških dejanj - zažgali so več fašističnih mučilnic - šol; pripravljali so nove požige, nova dejanja so bila za vzgled povsod tam, kjer je bilo treba braniti slovensko narodno telo pred fašistično zverjo.

Ko so bili prijeti, zaslišani in sojeni, so se držali zgledno disciplinirano. Smrtno obsodbo so sprejeli junaško, padli so kot junaki pod puškami tatinske drhali.

Junaštva teh mladih Slovencev tudi danes ne moremo dovolj visoko oceniti. Bidovec, Valenčič, Marušič, Miloš, ki so padli septembra 1930 na Bazovici, stoje kakor štirje mogočni svetilniki pred nami. Na raztrogotenem morju sedanjosti, ko gre do valovi do neba, so nam nesmrten potokaz. Njihova strohnela trupla žive neoskrnjena v nas vseh, ki skušamo povzeti njihovo pot.

In mi smo na nji, poti bazoviških junakov, ker danes druge poti za slovenski narod ni. Pravici meča, ki nam je bil zasajen v srce, zoperstavljamo pravico meča. In vsa naša svetla tradicija je z nami. Tam od preloma stoletja, ko nam naša moderna (Cankar, Zupančič) napoveduje in v podobah kaže obračun z našo potuhnjeno prošlostjo, drži ravna pot k slovenskim Preporodovcem, ki se udeležijo svetovne vojne na strani Srbije (Cenko, Indliher). Drži pa pot dalje k slovenskim prostovoljcem 1.1917.-18. V Rusiji in drži k judenburškim in radgonskim žrtvam, ki padejo pod krogli našega tisočletnega sovražnika Avstrije.

Tudi Zaloška cesta (1920) in Trbovlje (1924), kažeta primere, kako se slovenski človek upira reakciji, ki ga vleče nazaj v suženjsko preteklost.

Razumljivo je torej, zakaj so prve partizanske čete 1.1941. zajele ves narod in sprostile njegovo najnaprednejše sile, ki se samo organizirajo za osvobodilni boj. Okupatorja Italija in Nemčija pa se z domačo reakcionarno kliko takoj najmeta v soglasju in objemu.

Ni Bazovica sluščen dogodek. V verigi naporov našega naroda v teku poslednjega polstoletja pomeni najvišji vzpon narodnih sil na Primorskem, ko so se sru-

peni valovi fašizma zgrinjali po naših bregovih in dolinah, da jih zakrijejo. Življenja, darovana na Bazovici, govore tudi danes s kovinasto vvonkim glasom o nim, ki sledo njihovo pot. In to so partizani. Narodno osvobodilna vojska Titove Jugoslavije z vključenim Primorsko. Bazovica govori: Za nami! Iz naše smrti v novo življenje!

Kaj bi čekali nemški in fašistični hlapci, bela in plava švabobranska garda, prodano blago, ki straši še po par trgih in mestih Primorske s kljukastim križem in snopom s sekiro! Narod se je vzdignil že na Bazovici in nadaljuje svojo pot. Tisočere so žrtve, cilj pa samo eden. Bazoviške žrtve govore z glasom velikega zvona, da Slovenec ne misli več na vdinjanje in krivljenje hrbtenice, ne misli na mahljanje z repom in slinjenje pred tujimi skledami. Bazovica govori, da te narod ve, kaj je njegovo in kako je treba ^{svojin} braniti, koliko zanjo plačati. Ve, kaj hrani v sebi tisoč let njegove zgodovine, ve pa tudi, kaj hrani v sebi tisoč let njegove bodočnosti. In zato gre danes. Polagamo temelje nastopajočim stoletjem. In ko polagamo te temelje, se spominjamo v prvi vrsti mučenikov z Bazovice, njihova trupla so vzdana poleg tisočev partizanskih v stavbo bodočnosti - in prenašamo njihovo nesmrtno čast na novo kršćeno Udarno brigade z imenom Bazovice. Ime Bazovica mora ostati v naši zgodovini nezamegljeno in čisto, kakor čast Bidočca in njegovih tovarišev, ki žive dalje tudi po smrti.

Naj vedo vsi, kaj stoji zapisano na naši zastavi: Imena onih Slovencev, ki se je njihova življenjska zavest - se pravi slovenska narodna zavednost - povzpela najvišje, duh Prešernov in krvi, ki je tekla na Bazovici in teče danes zardi prav iste pravde.

Vid Dobrin

PRIMORSKA

bo teknovala tudi na prosvetnem polju

Za proslavo tretje obletnice OF bo ves slovenski narod teknoval od 27. aprila do 27. junija. Teknovali bomo v vseh panogah narodno osvobodilne borbe in v izgradnji nove slovenske oblasti za izvršitev postavljenega načrta in za doseg najboljšega uspeha preko postavljenega načrta.

IOOF bo ocenjeval uspeh teknovanja med okrožji, na področju Krajevnih in Okrajnih odborov pa bodo ocenjevali okrožni odbori.

Za uspehe v teknovanju bo IOOF dajal posebna priznanja in nagrade. Narodno teknovanje mora obseči tudi vse panoge ljudskega kulturno-prosvetnega udejstvanja. Tega teknovanja, kakor tudi teknovanja v ostalih panogah, se lahko udeleži vsak Slovenec brez razlike starosti in spola.

Kulturno-sporvnetno teknovanje bi lahko razdelili na več panog. Doba, v kateri živimo, je pokazala, da je v našem narodu mnogo ljudi, ki so se začeli baviti za časa borbe s pesništvom, pisanjem novel, povesti in dramatskih prizorov. Mnogo imamo že takih samoniklih pesnikov in pisateljev. Naloga teknovanja je, da poiščemo najboljše, jih vzpodbujamo in jim dajemo nasvete. Vas naj teknuje, teknuje naj okraj in okrožje. Okrožni odbori naj ocenijo na svojem teritoriju, to je na teritoriju krajevnih in okrajnih odborov - najboljše proizvode. Nikar se ne omejujte samo na par del. Vsa snov, ki se obravnava, naj bo zajeta iz našega boja. Primorska naj dokaže, da je dežela pesnikov in pisateljev. Dokaže naj, da ni še umrla želja izražanja v pesmih in drugih literarnih proizvodih.

Pojavljajo se risarji in slikarji. Izdelki nekaterih so še skromni, drugi pa kažejo zelo lep napredek. Mogoče imajo okrožja celo kiparje in izdelovalce lesa rezov, linorezov in temu podobno. Naša narodno osvobodilna borba nudi dovolj sno

vi tudi za to ustvarjalno delo. Z iskanjem takih ljudskih umetnikov v tej stroki, bi lahko pokazali prav lepe uspehe.

Nastajajo nove pesmi. Vzbudite za to sposobne tovariše in tovarišice, naj napravijo kompozicije na besedila pesmi današnje dobe. Kompozicije so lahko napravljene tudi na poljubno besedilo. V vsakem okrožju se najdejo tudi umetniki, ki se do sedaj niso mogli uveljaviti. Nova svoboda, ki dovoljuje prosto izražanje, naj jih prikliče na dan.

Naš narod rad poje. Niti fašistični divjaki mu niso mogli zapreti grla. Pel je v ječah, pel je v internaciji in pel je celo na moriščih. Narodna pesem ga je dvigala in mu dala novih moči. Ustanavljajmo pevske zборе. Tekmujmo, katero okrožje bo ustanovilo več pevskih zborov. Kateri pevski zbor bo naštudiral najboljše pesmi. Kateri zbor bo te pesmi najlepše izvajal. Vsa Primorska naj poje. Poleg partizanskih pesmi gojimo tudi slovenske narodne pesmi. Poje naj se četveroglasno. Pripravljajmo se na dneve svobode, da bo primorsko ljudstvo sprejelo svobodo, ki se bliža, s slovensko narodno pesmijo.

Na prireditvah in na političnih sestankih nastopajo govorniki, recitatorji, pesnitevi in proze. V tej borbi se je pojavilo mnogo dobrih govornikov, recitatorjev in deklamatorjev. Tudi oni naj stopajo v vrste tekmovalcev in naj se pri tem izpopolnijo. V plemeniti tekmi naj pokažejo, kaj premorejo. Volilna kampanja se je začela. Ali ne bi bilo primerno, da se ravno v tej kampanji pomerijo govorniki in pokažejo vse svoje sposobnosti. Na mitingih se bodo pa kosali med seboj deklamatorji in recitatorji. Vas sama naj izvede to tekmovanje. Ljudstvo naj na prireditvah samo izbere najboljše.

Tudi osnovne šole bodo teknovalce. Šole so priredile proslavo za tretjo obletnico OF. Okrožja naj določijo, katera proslava je najboljša. Šole, katere te proslave še niso priredile, jo lahko prirede še naknadno. Teknovali bomo v tem, katera šola je kljub vsem zaprekam dosegla, da učenci obvladajo najosnovnejše znanje jezika in računstva.

Učenci bodo teknovali, kdo izmed njih bo napravil najboljši spis iz življenja osvobodilnih bojev in sploh narodnega gibanja v tej dobi. Iz teh spisov bomo videli, kako je narodno osvobodilna borba delovala na nežno otroško dušo. Videli bomo, kako je ta borba prevzela tudi naše najmlajše. To tekmovanje bo ostalo otrokom v spominu in oni se bodo še v poznih letih spominjali te zgodovinske dobe.

Naše učiteljstvo pa bo teknovalo v tem, kdo bo napravil najbolj dovršeno učno enoto iz zgodovine osvobodilne borbe, ali o 27. aprilu 1941. Želeti bi bilo, da učiteljstvo teknuje tudi v ostalih panogah.

Vse okrožje bo pa teknovalo v tem, koliko je storilo v pogledu odpiranja šol in povzdige prosvete med prebivalstvom. Seveda bomo morali upoštevati pri tem tudi težkoče, v katerih so okrožja delala.

Najboljše teknovalce iz vseh panog bo zbralo Predsedstvo SNOS na vseslovenskem festivalu ljudske tvornosti. Na tem zboru naših najboljših in najpožrtvevalnejših, bomo prikazali svetu kulturno stopnjo slovenskega naroda, posebno še z ozirom na to, da so se vsa dela ustvarjala med borbo in to med borbo, kakršen svet še ni videl. S tem bodo dobila vsa ta dela še večji pomen in večjo veljavnost.

Pokažimo, da se je vsa Primorska zbudila iz 25 letnega sna in da noče zaostajati za ostalimi predeli naše Slovenije. Dokažimo, da nas niso strli in pokažimo v tej plemeniti tekmi vsej ostali Sloveniji, da še živimo, da nas ne more nihče streti in da nam je današnja borba dala novih moči in novih ljudskih talentov.

VOJKO

Včasih, kakor je naš čas, se godijo čudne stvari. V ognju težkih preizkušenj se prerajajo narodi, kontinenti in posamezniki. Nemogoče postaja možno in vedno znova izhaja iz takih velikih pretresov resnica, da odrešuje svet vedno tisto, kar je najplemenitejše v človeku; hrepenenje po resnici in junaštvo.

Kdor bi bil pred tremi leti napovedoval, kaj vse se bo zgodilo pri nas, bi se mu smejali. Kdo je takrat slutil, kaka neizmerna zakladnica dragocenih sil je naš človek, kdo bi bil mislil, da je v nas sile dovolj ne samo za to, da gremo v boj in zmagamo v njem, marveč tudi, da postanemo kažipot za tiste, ki so v Evropi izgubili vero in smer, da postanemo organizatorji in vodniki v novi svet.

Naše žrtve niso padale samo za nas. Globoko v zapadni svet smo postavili svoje simbole. Vsakdo, ki je padel pri nas, je padel kot prostovoljec. Vsi so padli ponosno zavedajoč se neobходимosti svoje žrtve. Znani in neznani junaki so brez oklevanja polagali svoje glave za doseg svobode, za gradnjo novega sveta.

Vojko je bil eden teh junakov.

Možnosti, ki jih je ustvarilo narodno osvobodilno gibanje, so šele ustvarile pogoje, da se je lahko razblestela njegova zvezda. V njem je rasel in razvijal svoje sile, v njem je postal glasnik najglobljih teženj naroda, njegov junak.

Zdaj tipljemo v preteklost, da si obnovljamo poteze njegovega obraza, da si obnovimo njegov človeški lik.

Vse, kar nam poročajo o njem, nam daje slutiti, da sta bila v njem od vsega začetka osnovni potezi hrepenenje po resnici in pogum, uveljaviti jo. Tako se je tudi njegovo življenje odvijalo v dve smeri.

Zamišljeni mladi človek je skušal prodreti stvarjem do dna, opazoval je oko lico, jo razčlenjeval, razmišljal o vprašanjih, ki so ga vznemirjala in iskal odgovora pri duševnih velikanih. Veliki pisatelji, kakor sta Tolstoj in Gorki, sta bila prijatelja njegove mladosti.

Poglabljal se je v zgodovino in rad prebiral življenjepise velikih zgodovinskih osebnosti. Poglabljal se je v socialna vprašanja in se ukvarjal z znanstvenimi deli. Njegova želja je bila, da bi se vpisal na tehnično fakulteto. Studiral je slovanske in ostale svetovne jezike. Bil je samouk železne energije.

Toda Vojko ni bil človek, ki bi samo sprejemal. Bil je mnogo preveč živ, da bi karkoli obležalo v njem in ne obrodilo sadu. Jel je dopisovati v razne liste. In bil je ponosen, ko je dobil svoj prvi honorar. - Tudi partizani poročajo, da ni nikoli izgubljal časa in kadar je bil prost je imel knjigo v roki ali pa je obravnaval s tovariši vprašanja, ki so ga zanimala in so se mu zdela važna. Politične ure je vodil sam.

Ta stran Vojkovega dela je žal vsaj trenutno nedostopna. Prav gotovo pa bo pripomogla k razumevanju njegove osebnosti in bo važno dopolnilo k njegovemu življenjepis.

Mi poznamo danes tiste strani njegovega življenjepisa, ki ga je napisal z mečem.

Troje podatkov, ki jih podajajo njegovi življenjepisci, je značilnih za bodočega partizana in junaka.

Ko so otrokom v šoli dolili fašistične balilske kroje, je kroj zbasal^v stranišče, splezal preko zaklenjenih železnih vrat in ušel iz šole.

Ko je šel s fanti iz vasi na nabor, so jim prepovedali peti slovenske pes-

mi. V znak protesta so si po njegovem navodilu vsi z robci zavezali usta in tako korakali mimo straž. Zaradi tega je odsedel tri mesece.

Izvršil je atentat na šentviškega fašističnega trinoga Tavolacci-ja, ki je bil kljub temu, da se ni posrečil, ker je orožje odpovedalo, izvršen tako dobro, da ga niso prijeli in ni nihče vedel zanj razen nekega tovariša, ki je stvar po petih letih povedal in ohranil v spominu.

Vse to nam nudi obrise Vojkove osebnosti. Razumljivo je po vsem tem, da je njegova pot v februarju 1942 vodila med partizane, kjer je postal to, kar je pred svetom izpovedal odlok Predsedstva AVNOJ-a: narodni heroj.

Kakor vsak partizan, tako se je tudi Vojko povzpел v borbi do vodilnega mesta v vojski. Ko je stopil v vojsko, je bil v svoji edinici borec precej dolgo dobo. Toda že pri prvih akcijah se je pokazalo ne samo, da je prvi v borbi, ampak da odlično sočeluje pri sestavljanju načrta za akcije.

Značilna za borca so dejanja, ki jih posnemamo iz pripovedovanja njegovih tovarišev. Bil je ranjen v roko. Ker zdravnik ni imel poguma, da bi sam prišel k njemu, mu je poslal samo škarje in obveze, si je Vojko kar sam odščipnil zdrobljene kosti, ki so štrlele iz prsta, se sam obvezal in šel nato takoj spet v naslednjo akcijo.

Ko so nekoč četo, ki je večerjala, presenetili fašisti, se je prvi znašel Vojko. Razmestil je tovariše takoj na položaje, postavil dvojce mitraljezov, s katerimi so pokosili dvanajst fašistov pri priči - in s tem je rešil vse.

Fašisti so pobegnili, naši niso imeli izgub.

Vojko je bil nadalje tisti, ki je na Primorskem izdal ukaz: nobenega lesa fašistom in fašistični državi! Njegova četa je požgala ves pripravljen les in vse oglje, ki ga zlasti na Nanosu in v Trnovskem gozdu ni bilo malo.

Se smrtno ranjen je z bombami zavzel bunker, pobil fašistično posadko ter odnesel težki mitraljez.

Od borca je napredoval v vodnika, kasneje je postal komandir prve Vipavske čete. Vodil je prvo Vipavsko četo tudi takrat, ko sta se obe Vipavski četi s Tolminsko četo združili v bataljon Simona Gregorčiča.

Ko je umiral je bil imenovan za komandanta prve primorske brigade. Smrt je preprečila, da bi jo bil kdaj popeljal v boj.

Legenda je takoj obdala njegovo ime. Vsakdo na Primorskem, zlasti pa Vipavska dolina, pozna njegovo ime in njegova junaštva. Zdaj je odlok našega najvišjega predstavništva vklesal njegovo ime za večno v hram slave slovenske in jugoslovanske domovine.

GOSPODARSKI BOJKOT - OROŽJE NAŠEGA ODPORA PROTI OKUPATORJU

Naše narodno osvobodilno gibanje si je napisalo na svoj prapor geslo, da sveta zemlja naše Domovine, ki jo je okupator v svoji roparski nenasitnosti oskrnil, ne sme roditi zanj svojih sadov, temveč mora postati njegov grob. To geslo so nosili zapisano v svojih srcih že naši prvi partizani, ko so golih rok šli v boj proti požrešnim fašističnim roparjem.

Okupator se je kmalu znašel v položaju, da ni mogel ropati bogastva naše zemlje tako, kot je imel to v načrtu. Partizani so mu preprečevali izsekavanje gozdov, izkoriščanje rudnih zakladov in odvažanje živil v Italijo in Nemčijo. Bolj ko se je razplamtevala narodno osvobodilna borba v Jugoslaviji, manj je bil okupator v stanju izkoriščati njena bogastva, ki naj bi postala po načrtu Hitlerja in njegovih strategov važen vir za nemško vojno mašino.

Ko se je naša narodno osvobodilna borba razrasla v splošno narodno vstajo, ko smo potisnili okupatorja iz velikega dela naše zemlje, je naša narodna oblast, ki je zrasla iz borbe, zapovedala popolen gospodarski bojkot okupatorja in od njega zasedenih mest.

Kakšen pomen ima gospodarski bojkot okupatorja?

S tem, da ne prodajamo živil in drugega blaga v mesta, zasedena od okupatorja, pomagamo naši vojski v njenem prizadevanju, da bi preprečila okupatorju izkoriščanje naše zemlje. S tem tolčemo okupatorja tudi na gospodarskem področju in pomagamo našim partizanom in našim zaveznikom v njihovem naporu, da bi čim prej promagali sovražnike.

Nemci morajo oskrbovati svojo posadko in civilno mestno prebivalstvo od drugod. Vsi nemški načrti glede izsesavanja naše zemlje so postavljeni na glavo. Sovražnik mora oskrbovati svoje posadke iz zalog, ki jih je namenil za prehrano predvsem Nemčije same.

Gospodarski bojkot je del naše borbe. Vsako vas spreminja v bojišče in vsekega njenega prebivalca v borca - partizana.

Z izvajanjem bojkota smo se odpovedali marsičemu. Odklanjamo vsak gospodarski stik z okupatorjem, zato odklanjamo tudi vse, kar nam okupator ponuja. Odklanjamo njegovo aprovizacijo, ki nam jo z namenom, da bi zlomil naš bojkot, tako vztrajno vsiljuje. Kot stopnjuje partizan iz dneva v dan svojo borbенost in je vsak dan pripravljen dati svoje življenje za lepšo bodočnost nas vseh, tako moramo tudi mi iz dneva v dan stopnjevati svojo pripravljenost, da se odpovemo marsičemu, kar pa v primeri z žrtvami naših partizanov ni veliko.

Po drugi strani pa moramo pri izvajanju bojkota pokazati največjo iznajdljivost. Izpolnjevati in izgrajevati moramo našo gospodarsko organizacijo, da bo kos vsem nalogam, ki jih stavijo pred njo naši narodni interesi.

Velika naloga naših gospodarskih komisij, ki se je morajo lotiti z vso silo, je organiziranje naše aprovizacije, tako da bo v stanu oskrbeti z najnujnejšim naše civilno prebivalstvo, zlasti pa pasivne kraje. Priznati si moramo, da smo v tem oziru šele na začetku in da je treba še veliko napraviti.

Ne sme biti pomanjkanja v naših vaseh! Organizirajmo medsebojno pomoč na vasi, ojačimo zavest usodne povezanosti našega naroda! Tistemu, kdor je gospodarsko šibkejši mora priskočiti takoj in uspešno na pomoč vse vas, gospodarsko šibki vasi ves okraj, okraju okrožje in gospodarsko šibkemu okrožju, druga, bogatejša okrožja.

Druga pokrajinska gospodarska konferenca je dala načelnikom naših okrožij in njihovim gospodarskim komisijam važna napotila za njihovo delo. Vsaka vas mora imeti svojo gospodarsko komisijo, ki mora biti z njo tesno povezana. Polagati mora vasi račune o svojem delu, razpravljati mora s sovaščani o potrebah vasi in mora najti s pomočjo vseh poti, kako prebroditi težave, zvezane z bojkotom. Že večje naloge ima okrajna gospodarska komisija, ki mora videti potrebe vsega okraja. Okrožna gospodarska komisija pa mora voditi vse delo podrejenih komisij in z razvijanjem največje iznajdljivosti najti sredstvo za preskrbo svojega okrožja. Organizirati mora transport iz drugih okrožij in usmerjati ta transport tako, da bo blago iz drugih okrožij z najmanjšimi težkočami prišlo na svoj cilj.

Vsa naša skrb mora biti posvečena ohranjenju našega odpora na sedanji višini in njegovemu stopnjevanju. In gospodarski bojkot okupatorja je en način naše borbe proti sovražnikovemu poizkusu, da bi nas spravil na kolena in po mili volji ropal po naši zemlji. Prav naš odpor in njegova duša, Narodno osvobo -

delna vojska, sta nam jamstvo, da na naši zemlji ne bodo stradali, kot stradajo nekatere evropske države, kjer nemški roparji niso našli odpora in so bile zato na milost in nemilost izročene njihovem divjanju. D.M.

Primorski vestnik Osvobodilne fronte od danes dalje spet imenujemo "Primorski Poročevalec" - osrednja izdaja prihaja zdej k nam v takem številu, da krije naše potrebe, zato ga ni treba ponatiskovati in dopolnjevati z našimi članki.

V "Primorskem poročevalcu" bomo obravnavali samo primorska vprašanja, izhajal bo pa po potrebi.

Uredništvo

Kazna

O STALINOVEM PRVOMAJSKEM POVELJU

Vse zavezniško časopisje si razlaga prvomajsko Stalinovo povelje tako, da je poslanica vsemu človeštvu in svarilo vsem sovražnikom. Velikega pomena je za države, ki so še nemški vazali. Ocenil je ameriško in angleško pomoč sovjetski Zvezi. Medsebojno zaupanje in spoštovanje med zvezniki raste v času, ko se pri bližuje odločilni trenutek. Zasužnjani narodi v Evropi bodo našli v dnevnem Stalinovem povelju znak, da se jim bliža pomoč in osvoboditev, za sovražnika pa pomeni konec vseh upov na razkol med združenimi narodi.

SODELOVANJE NACIONALNIH KOMITETOV GRČIJE IN JUGOSLAVIJE

Med jugoslovanskim in grškim Komitetom narodne osvoboditve je prišlo do tesnega sodelovanja v boju proti Nemcem. Zelo velik je pomen tega zbližanja in sodelovanja za osvoboditev za povejšano tesno prijateljstvo in bratstvo med grškim in jugoslovanskimi narodi, za resnično demokracijo in neodvisnost. Maršal Tito je predlagal novo-ustanovljenemu Političnemu Komitetu Nacionalne Osvoboditve "Grčije tesnejše sodelovanje med našim in grškim komitetom. Predsednik general Bakirzis je med drugim odgovoril: "Trdno smo prepričani, da bo naše bratstvo v boju proti skupnemu sovražniku fašizmu skovalo trajno in tesno sodelovanje med našimi narodi tudi za čas njihove svobodne preureditve v bodočnosti in v korist vseh balkanskih narodov." Oba komiteta sta izmenjala predstavnike.

NOVA SLOVANŠKA POLITIKA

Dr. Beneš je objavil v newyorškem časopisju članek z gornjim naslovom. Dr. Beneš pravi, da se je ruska revolucija opirala na zgodovinske momente borbe Slovanov za svobodo že v preteklem stoletju. Ogromno je doprinesla k osvoboditvi melih narodov, toda fašistična reakcija v centralnih evropskih državah je odmaknila rešitev problemov, ki se tičejo slovanskih narodov. Beneš izraža nadeje

veruje, da bo eden izmed rezultatov te vojne popolne osvoboditev slovanskih narodov in s tem odprava nasprotij med slovanskimi narodi. Povdarja vodilno vlogo Sovjetske Zveze v borbi za uničenje največjega sovražnika Slovanov - pangermanizma. Po vojni bodo Slovani rešili vprašanja, ki se tičejo njih samih, na osnovi demokratične skupnosti. S tem pa ni misliti na nove ideale panslovanstva, ali na nove politične tvorbe, ki bi se sestavile samo iz slovanskih narodov. Mi slimo na prizadevanja, ki bodo v korist vsej Evropi. Slovanski narodi s Sovjetsko Zvezo na čelu bodo igrali važno vlogo ob koncu vojne. Takrat pa se bodo rešila tudi vprašanja, ki so nastala med njimi.

VOJAŠKO ODPOSILANSTVO NOVJ V LONDONU

V London sta prispela vojaška odposlanca NOVJ general Velebit in major Vogel. Angleška javnost je sprejela oba zastopnika naše "narodno osvobodilne vojske" z izredno in laskavo pozornostjo. Vse časopise je objavilo na vidnem mestu vest o njihovem prihodu in fotografirali so ju tolikokrat, da je general Velebit izjavil, da bi šel reje štirikrat čez nemške linije, kot da ga tolikokrat fotografirajo. Vse kar je v Londonu zainteresirano na javnih vprašanjih, zastopniki diplomacije, tiska in kulturnih ter političnih ustanov, so se zbirali pri predavanju generala Velebita o položaju v Jugoslaviji. Povedal je, da je ljudstvo v Jugoslaviji golih rok pričelo boj s številčno in materialno neprimerno močnejšim nasprotnikom. Kljub največjemu pritisku je narod izvedel volitve. Sijajen odpor narodov Jugoslavije je pravi čudež. Narodno osvobodilno gibanje ima dva cilja: osvoboditev izpod tuje okupacije, po vojni pa demokratična vlada, ki bo nudila narodu vse razvojne možnosti. Predvsem dvoje je jasno: 1. da nevdaje jugoslovenske narode neomajna volja boriti se do skrajnosti, 2. odločna volja preprečiti povratek starim oblastnikom. Imeti hočejo vlado po narodu in za narod. - Izgube narodov Jugoslavije so ogromne. Ker so naše pozicije zdaj močnejše, ker smo tudi bolj opremljeni, zato so zdaj naše žrtve manjše. Ljudstvo ima danes za bodočnost pred očmi samo eno; tako vlado, ki bo delila vsem enako pravico in svobodo. V podrobnejša vprašanja vlade: obsega meja itd. se danes ne spušča, ker za to ni čas. Taka vprašanja bo ljudstvo reševalo po osvoboditvi. - Po predavanju je general Velebit več kot dve uri v gladki angleščini odgovarjal na vprašanja zastopnikov tiska. V Angliji vzbuja naše gibanje velike simpatije, ljudstvo v Angliji globoko občuduje naš boj. Radio in tisk se obširno bavita z našim gibanjem.

TRETJE ZASEDANJE ZAVNOH-a

Najvišje predstavništvo hrvatskega naroda, protifašistični Svet Narodne Osvoboditve Hrvatske je 5. maja tretjič zasedal. Reševal je v bistvu ista vprašanja, kakor jih je reševalo drugo zasedanje Slovensko Narodno Osvobodilnega Sveta v februarju.

MLADINSKI KONGRES

Dne 29. aprila se je vršil II. kongres protifašistične mladine Jugoslavije. Kongresu je prisostvovalo mnogo delegatov iz vseh krajev države. Prejel je od vseh strani, zlasti iz zavezniških držav, mnogo pozdravov. Pozdrave je poslal med drugim Izvršni Odbor Svetovnega Mladinskega Sveta in tajnik Mednarodnega Odbora Studentov v Veliki Britaniji.

★
M
TEHNIKA
MATAUR

